

**Бокун І.А.**  
кандидат філологічних наук, доцент,  
завідувач кафедри іноземних мов,  
ДВНЗ «Українська академія банківської справи  
Національного банку України»

**РОЗВИТОК МОТИВАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО  
ВДОСКОНАЛЕННЯ ВИКЛАДАЧА  
КАФЕДРИ ВНЗ III-IV РІВНІВ АКРЕДИТАЦІЇ**

Узагальнення результатів проведеного теоретичного та експериментального дослідження дало підстави для таких висновків:

1. *Професійне вдосконалення викладачів кафедри ВНЗ III–IV рівнів акредитації* – це процес розвитку професіоналізму, під яким слід розуміти інтегративну характеристику професійно зрілої особистості, творчого суб'єкта діяльності, спілкування, досягання фахівцем соціальної, особистісної, діяльнісної, духовної зрілості в межах професії. *Складовими професійного вдосконалення викладачів кафедри є:* а) *теоретична компетентність* – сукупність загальних та спеціальних знань, якими володіє фахівець у певній професійній сфері і які є базою для професійного вдосконалення; б) *практична компетентність* – сукупність практичних умінь і навичок, якими володіє фахівець, і які забезпечують успішність його професійного вдосконалення; в) *професійно-важливі якості особистості* – властивості особистості, сукупність яких є потенційними або актуальними здібностями до професійної діяльності, що сприяють її вдосконаленню; г) *мотивація професійного вдосконалення* – сукупність мотивів, які спонукають особистість до вдосконалення професійної діяльності.

*Професійне вдосконалення викладачів має здійснюватися:* а) на гуманістичних засадах; б) на основі підвищення психологічної компетентності; в) в комплексі з особистісним удосконаленням; г) на основі розвитку мотивації професійного вдосконалення.

2. Під мотивацією професійного вдосконалення викладача кафедри варто розуміти сукупність стійких спонукань, складний механізм співвіднесення викладачем зовнішніх та внутрішніх (відносно змісту професійної діяльності) спонукальних факторів поведінки, що визначають, спрямовують, а також регулюють процес професійного зростання.

Структура мотивації професійного вдосконалення викладача складається із сукупності мотивів (внутрішніх і зовнішніх) та ставлень до різних аспектів професійної діяльності і їх удосконалення, які повинні бути адекватні цілям та завданням ВНЗ. До *внутрішніх мотивів* відносяться: а) мотиви обов'язковості; б) мотиви особистісного та професійного самовдосконалення; в) мотиви досягнення; г) мотиви зацікавленості та захоплення предметом, що викладається. Групу *зовнішніх мотивів* складають: а) соціальні мотиви (досягнення певного соціального статусу через отримання наукових ступенів і вчених звань); б) престижні мотиви (бажання «залишити слід в історії публікацією своєї роботи»); в) прагматичні мотиви (бажання принести користь власним відкриттям; г) мотиви афіліації (мотиви захоплення спілкування зі студентами).

Крім цього структуру мотивації професійного вдосконалення складають ставлення викладачів до різних аспектів професійної діяльності та їх удосконалення: а) ставлення до професійного вдосконалення загалом; б) ставлення до особистісного зростання і шляхів особистісного зростання; в) ставлення до психологічної компетентності та її вдосконалення; г) ставлення до професійної кар'єри; д) ставлення до кафедри; ж) ставлення до вдосконалення навчально-методичної та наукової роботи викладача; з) ставлення до процесу підвищення кваліфікації та його ефективності тощо.

3. Дослідження мотивів професійного вдосконалення викладачів засвідчило наявність певної ієрархії мотивів: на першому місці – мотиви особистісного та професійного самовдосконалення; друге місце відводиться мотивам досягнення; на третьому місці – соціальні мотиви; далі йдуть у

порядку зменшення престижні мотиви, мотиви афіляції, мотиви зацікавленості предметом, який викладає викладач, та прагматичні мотиви.

4. Дослідження особливостей ставлення викладачів нашої кафедри до різних аспектів професійної діяльності та їх удосконалення виявило високий рівень ставлення доцентів (перші три місця) до особистісного зростання, до професійного вдосконалення загалом та ставлення до професійної кар'єри. Асистенти, навпаки, продемонстрували низький рівень ставлення по цих трьох позиціях.

5. Розвиток мотивації професійного вдосконалення викладачів забезпечують *специфічні об'єктивні (зовнішні) та суб'єктивні (внутрішні) чинники-мотиватори.*

До *внутрішніх чинників професійного вдосконалення* належать: наявність самого бажання та потреби викладача у професійному зростанні; прагнення викладача до самоосвіти; прагнення викладача до самовдосконалення; свідомо соціально-активна позиція викладача; відмовлення викладача від орієнтації на певні норми і стандарти поведінки, зумовлені культурними стереотипами; наявність здатності до самоздійснення у професійній кар'єрі; усвідомлення престижу професії тощо.

До *зовнішніх чинників професійного вдосконалення* належать: вивільнення часу, зокрема, через зменшення його витрат на нефункціональні справи; покращення відповідних матеріальних умов; навчання; наявність інформаційно-методичного забезпечення; наявність сучасних технологій; сприяння та визнання керівництва; створення відповідного розвиваючого середовища; зміна на краще державної політики в галузі освіти; морально-психологічне забезпечення; нормативно-правове забезпечення тощо.

6. Результати дослідження довели, що розвитку мотивації професійного вдосконалення викладачів сприяє впровадження спеціальної системи їх підготовки на кафедрі. Така система включає: створення самого розвиваючого середовища, функціонування груп психологічної підтримки викладачів та їх менеджерська підтримка.

Проведене дослідження не претендує на всебічне висвітлення проблеми мотивації професійного вдосконалення викладачів кафедри. *Перспективними* надалі вбачаються дослідження, які стосуються таких актуальних проблем мотивації професійного вдосконалення викладачів кафедри: підготовка практичних психологів до надання психологічної допомоги викладачам кафедри щодо мотивації професійного вдосконалення; розробка моделі психолого-управлінського консультування викладачів з проблем розвитку професійної мотивації; розробка специфічних прийомів мотивації, індивідуальних для кожного викладача та інші.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Вилюнас В. К. Психология развития мотивации / В.К. Вилюнас. – СПб.: Речь, 2006. – 458 с.
2. Виханский О.С. Менеджмент / О.С. Виханский, А.И. Наумов. – М.: Гардарики, 2002. – 528 с.
3. Деркач А.А. Акмеологические основы развития профессионала / А.А. Деркач. – М.: Изд-во Московского психолого-социального института. – Воронеж: НПО “МОДЭК”, 2004. – 752 с.
4. Сич В.М. Соціально-психологічні особливості мотивації професійного вдосконалення спеціалістів відділів освіти: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.05 / В.М. Сич; Ін-т психології ім. Г.С. Костюка АПН України. – К., 2005. – 20 с.
5. Bokun I. Opportunities for Teacher Development for English Language Secondary School Teachers in the Sumy Region (Ukraine) with Special Reference to In-Service Training: M. Ed in TTELT dissertation. – Exeter: University of Exeter, 1996. – 178 p.
6. Bokun I.A. Teacher-Development-Focused INSET course design in the Ukrainian Academy of Banking / I.A. Bokun // English in the 21<sup>st</sup> Century. Ukraine: Research Priorities and Perspectives on Language Teaching and Learning: conference papers. – Кам'янець-Подільський, 2006. – P.18-20.
7. Golding L. Continuing professional development for clinical psychologists: a practical handbook / L. Golding, I. Gray; The British Psychological Society. – Oxford: Blackwell Publishing, 2006. – 186 p.
8. Speck M. Why can't we get it right? Designing high-quality professional development for standards-based schools (2nd ed.) / M. Speck, C. Knipe. – Thousand Oaks: Corwin Press, 2005. – 156 p.

Бокун, І.А. Розвиток мотивації професійного вдосконалення викладача кафедри ВНЗ III-IV рівнів акредитації / І.А. Бокун // Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (4-5 березня 2014 р.): в 2 т. - Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. - С. 17-20.